

Салогуб Володимир Володимирович, аспірант,
Полтавський державний аграрний університет

Salohub Volodymyr, Postgraduate Student, Poltava State
Agrarian University, <https://orcid.org/0009-0000-1154-0094>

КОНКУРЕНТНІ УМОВИ ЦІЛЮВИХ РИНКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
COMPETITIVE CONDITIONS OF TARGET PRODUCT SALES MARKETS AND THE INNOVATIVE POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Салогуб В. В. Конкурентні умови цільових ринків реалізації продукції та інноваційний потенціал розвитку аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. Том 11. № 1. С. 358 – 361.

Salohub V. Competitive conditions of target product sales markets and the innovative potential for the development of agricultural enterprises. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. Volume 11. № 1. pp. 358 – 361.

У статті запропоновано критичний погляд на основні чинники конкурентоспроможності агропідприємств паралельно з оцінкою їх інноваційного базису. Встановлено, що ефективність ринкової позиції агровиробників визначається здатністю продукції витримувати конкурентний тиск з боку товарів-замінників через краще задоволення споживчих переваг. Визначено, що розвиток аграрної галузі сьогодні неможливий без інтеграції інновацій у відповідь на тиск ринкового середовища. Глобальна конкуренція, яка постійно загострюється, разом із суворими вимогами до продукції та нестабільними цінами, роблять інноваційний шлях єдиним способом забезпечення стійкої життєздатності аграрних підприємств. Обґрунтовано, що формування конкурентних переваг аграрних підприємств виникає як наслідок синергетичного ефекту економічних, техніко-технологічних, ринкових та організаційних трансформацій. Зміцнення фінансової стабільності агропідприємств досягається шляхом оптимізації витрат, зростання ефективності персоналу та залучення інвестиційного капіталу. Водночас технологічна модернізація через цифровізацію та сучасні агротехнічні рішення стає фундаментом для покращення якісних характеристик продукції. Не менш важливими є розвиток логістики, диверсифікація ринків збуту та сертифікація за міжнародними стандартами, що виступають ключовими чинниками успішної експансії на світові ринки. Доведено, що інноваційний потенціал аграрних підприємств – це головна передумова їх довгострокового розвитку, оскільки дозволяє забезпечувати адаптивність до динамічних трансформацій ринкової кон'юнктури, підвищувати ресурсну ефективність та забезпечувати стале зростання виробництва. Завдяки переходу до інноваційних моделей управління агропідприємства не лише випереджають конкурентів, а й закладають фундамент для глобального лідерства всієї країни в аграрній сфері. Логічним завершенням наведеного є те, що стратегічна стійкість аграрних підприємств залежить від комплексного поєднання фінансової ефективності, впровадження новітніх технологій та модернізації системи управлінського інструментарію. Лише інтегрована взаємодія цих чинників дозволяє не лише реалізувати інноваційний потенціал, а й сформувати надійні конкурентні переваги, здатні витримати ринкові виклики у майбутньому.

Ключові слова: аграрні підприємства, агропродукція, інноваційний потенціал, конкурентні умови, конкурентоспроможність, ринкові трансформації, цифровізація.

The research provides a critical analysis of the primary drivers of competitiveness for agro-industrial enterprises, examined alongside their innovative capacity. It is demonstrated that the sector's competitive standing depends on the alignment of its output with market requirements, particularly amid increasing product substitution. Furthermore, the findings suggest that the agricultural industry's progression is inextricably linked to the integration of innovations as a strategic response to market pressures. Global competition, which is constantly intensifying, together with strict product requirements and unstable prices, makes the innovative path the only way to ensure the sustainable viability of agricultural enterprises. It is substantiated that the formation of competitive advantages of agricultural enterprises occurs under the influence of a complex of economic, technological, market, and organizational factors. Strengthening the financial stability of agricultural enterprises is achieved by optimizing costs, increasing personnel efficiency, and attracting investment capital. In parallel, technological modernization through digitalization and advanced agrotechnical solutions becomes the foundation for improving product quality characteristics. Logistical development, market flexibility, and compliance with global standards are essential for successful international integration. Evidence shows that innovative potential is a cornerstone of the long-term evolution of agro-enterprises. By fostering innovation, these entities can better adapt to market volatility, enhance resource efficiency, and achieve consistent, eco-responsible production increases. Thanks to the transition to innovative management models, agricultural enterprises not only get ahead of their competitors but also lay the foundation for the country's global leadership in agriculture. In summary, the strategic sustainability of agricultural enterprises is predicated on a holistic synergy of financial performance, technological advancement, and the optimization of management processes. The integrated interaction of these elements not only unlocks innovative potential but also establishes resilient competitive advantages capable of navigating future market challenges.

Keywords: agricultural enterprises, agricultural products, innovative potential, competitive conditions, competitiveness, market transformations, digitalization.

Вступ

Аграрний сектор, гарантуючи продовольчу самодостатність, формуючи значну частку експорту та підтримуючи життєдіяльність сільських регіонів, є фундаментом економічного прогресу України. З огляду на зростаючу конкуренцію за ринки збуту агропідприємства мають миттєво реагувати на ринкові трансформації, оптимізувати виробничі процеси та вдосконалювати товарні характеристики. У цьому контексті критичного значення набуває аналіз конкурентного середовища на цільових ринках, адже саме він дає змогу виявити резерви для зміцнення ринкових позицій, диверсифікації збуту та зростання рентабельності.

Сучасний розвиток аграрного виробництва дедалі більше залежить від рівня інноваційного потенціалу підприємств. Впровадження інноваційних інструментів (від цифровізації та модернізації технічної бази до селекції нових сортів і прогресивного менеджменту) є визначальним фактором зростання конкурентоспроможності агропідприємств. Технологічне оновлення сприяє оптимізації ресурсного потенціалу, що дозволяє суттєво мінімізувати виробничі витрати, водночас підвищуючи якісні та екологічні характеристики кінцевого продукту, що зміцнює ринкові позиції суб'єктів господарювання.

Водночас в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, поглиблення інтеграції вітчизняної економіки у світове господарство та високого рівня змін ринкової кон'юнктури особливої ваги набуває питання формування та розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств. У зазначеному сенсі стратегічна гнучкість суб'єктів господарювання, їхня релевантність ринковим трансформаціям та інтенсифікація інноваційної активності агровиробників стають тригерами їхнього сталого розвитку.

Отже, аналіз конкурентного середовища на пріоритетних ринках збуту та оцінка інноваційних можливостей агровиробників набувають особливого значення. Тож таке дослідження є підґрунтям

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.

© Салогуб Володимир Володимирович, 2026

для розроблення стратегій підвищення ринкової стійкості, оптимізації операційної ефективності та посилення ролі вітчизняного агробізнесу в структурі сучасної світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та зміцнення конкурентних переваг підприємств загалом та агропромислового комплексу зокрема перебувають у центрі уваги багатьох українських дослідників, серед яких: Ареф'єва О., Бурачек І., Біленчук О., Волкова Н., Іжболдіна О., Кравченко М., Міщук Є., Пілецька С. та ін.

У науковій роботі Кваші С., Павленка О. та Вакулєнка В. [5] проаналізовано сучасні чинники формування конкурентних переваг українського агробізнесу в системі глобальних економічних відносин. Бурачек І. та Біленчук О. [2] розглядають природу конкурентоспроможності товарів, визначають головних учасників та предмети експертизи, що формують систему оцінки потенціалу підприємства. Розробленню цілісної класифікації чинників, що детермінують вибір конкурентної стратегії суб'єкта господарювання в умовах дестабілізуючого впливу зовнішніх факторів, присвячено дослідження Ареф'євої О., Пілецької С. та Лістрової М. [1]. У роботі Волкової Н., Мехтієва Р. та Попадін Є. [4] проаналізовано вплив воєнної агресії на функціонування аграрного сектору та його конкурентний потенціал. Автори акцентують увагу на специфічних детермінантах воєнного стану та підкреслюють, що в сучасних ринкових умовах саме висока якість продукції стає вирішальним фактором виживання та успіху підприємств. Міщук Є. [7] економічну безпеку розглядає як базис для посилення конкурентних переваг підприємства. Дослідниця обґрунтовує, що належний рівень захищеності гарантує стабільність та розвиток суб'єкта господарювання, безпосередньо зумовлюючи його ринковий успіх. Водночас підкреслюється наявність певної кореляції, оскільки конкурентоспроможність та зміна її параметрів зумовлюють рух управлінської системи в бік зміцнення безпеки, тоді як підсистема безпеки акумулює необхідні ресурси для ефективної боротьби на ринку.

Попри ґрунтовний теоретичний базис, сучасні реалії висувають низку нових науково-практичних викликів, що становлять інтерес для майбутніх досліджень у цій площині. Так, значну потребу практики відчують саме у достовірному аналізі конкурентної кон'юнктури цільових ринків збуту агропродукції та діагностиці інноваційного потенціалу підприємств, що є стратегічно важливим для кожного суб'єкта господарювання в умовах високої неочевидності ринку.

Формулювання цілей статті

Мета статті – проаналізувати конкурентні умови цільових ринків реалізації продукції аграрних підприємств, а також оцінити їх інноваційний потенціал для окреслення стратегій зростання та зміцнення ринкових позицій агропродукції.

Виклад основного матеріалу дослідження

У науковому дискурсі конкурентоспроможність трактується як фундаментальна властивість суб'єкта господарювання або товару, що визначає їхню життєздатність в умовах ринкового протистояння. Вона є не лише індикатором ринкової стійкості підприємства, а й вагомим чинником формування національного економічного бренду, що безпосередньо корелює з рівнем суспільного добробуту. Щодо продукції, то її конкурентоздатність розглядається як перевага у споживчих уподобаннях, що досягається завдяки оптимальному поєднанню якісних параметрів та цінової політики порівняно з аналогами [5].

У цьому контексті конкурентоспроможність агропродукції розглядається як комплекс характеристик, що визначають рівень задоволення купівельних запитів порівняно з існуючими ринковими аналогами. Здатність товарів протистояти конкурентному тиску базується на наявності суттєвих переваг над пропозиціями інших суб'єктів господарювання [2]. Саме ступінь конкурентної стійкості сільськогосподарських товарів виступає головним індикатором коливань попиту на зовнішніх ринках. Оптимальне поєднання якісних параметрів та цінової доступності робить таку продукцію більш пріоритетною для споживачів, забезпечуючи їй лідерські позиції в обраному сегменті.

Важливу роль у формуванні позицій агропідприємств на внутрішніх і зовнішніх ринках відіграють чинники їхньої конкурентоспроможності. Динаміка аграрного ринку на сучасному етапі змушує підприємства адаптуватися до високого рівня конкуренції, мінливості кон'юнктури та перманентних технологічних інновацій. Саме тому спроможність суб'єкта господарювання до раціональної експлуатації ресурсного потенціалу, активізації інноваційної діяльності та адаптації до вимог ринку стає головним чинником забезпечення його конкурентоспроможності. У науковій практиці чинники, які визначають параметри конкурентоспроможності суб'єктів агробізнесу на ринку, зазвичай поділяють на економічні, технологічні, ринкові та організаційні (табл. 1).

Основою ефективного функціонування агропідприємства є економічні чинники, які визначають його фінансові можливості, рівень прибутковості й потенціал подальшого розвитку. Головним індикатором економічної ефективності виступає собівартість продукції, що інтегрує в собі загальний обсяг витрат на виробничий цикл та збут. Вона охоплює матеріальні витрати (насіннєвий фонд, агрохімікати, ПММ), витрати на оплату праці, амортизаційні відрахування та інші ресурсні складові. Логічним є те, що чим нижчою є виробнича собівартість, тим більші можливості має агропідприємство щодо формування конкурентної ціни на продукцію. Вказане є особливо важливим у процесі виходу на зовнішні ринки. Зниження собівартості може бути досягнуте шляхом раціонального використання ресурсів, підвищення врожайності, оптимізації виробничих процесів та впровадження сучасних технологій.

Важливого значення для підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств набуває також продуктивність праці як індикатор результативності експлуатації людського капіталу, що вимірюється кількістю вироблених благ у розрахунку на одиницю персоналу. Зростання продуктивності праці виступає чинником мінімізації виробничих витрат, інтенсифікації загальної ефективності функціонування підприємства та зміцнює його позиції на ринку. Підвищення ефективності виробництва можливе завдяки комплексній автоматизації процесів, оновленню технічного парку, розвитку професійних компетенцій персоналу та оптимізації управлінських підходів.

Значною передумовою економічного зростання можна вважати апіорі наявність фінансових інструментів для інвестування, оскільки саме інвестиції забезпечують можливість модернізації виробничої бази, оновлення технічного обладнання та впровадження інноваційних технологій. У теперішніх умовах України основними джерелами інвестицій в аграрному секторі все частіше виступають власні кошти підприємств, банківські кредити, державні програми підтримки аграрного виробництва, а також іноземні інвестиції та фінансування міжнародних організацій. Належне інвестиційне забезпечення створює ґрунт для подальшого масштабування діяльності, оптимізації ресурсного потенціалу та впровадження інновацій, що в результаті зміцнює ринкові позиції.

Важливу роль у формуванні конкурентних переваг аграрних підприємств відіграють й технологічні чинники. Зрозуміло, що ступінь технічної модернізації безпосередньо корелює з результативністю виробничого циклу,

якісними характеристиками товарів та інноваційним потенціалом самого господарства. Тож пріоритетним шляхом розвитку тут виступає комплексна механізація. Впровадження високопродуктивних технічних засобів та автоматизованих систем (вид посівних комплексів до іригації) дає змогу значно оптимізувати не лише витрати ресурсів і часу, а й мінімізувати втрати врожаю та суттєво підвищити продуктивність праці.

Окрім технічного оснащення, дедалі більшого значення набуває впровадження цифрових технологій в аграрному виробництві. Перехід на цифрові інструменти у сільському господарстві перестав бути просто трендом, перетворившись на фундаментальну умову виживання та розвитку на ринку агропродукції. Диджиталізація не лише автоматизує рутинні операції, а й створює єдину екосистему, де кожне рішення базується на точних даних, а не на припущеннях. Сучасні господарства переходять від традиційних методів до стратегії точного землеробства, що стає можливим завдяки, як правило, синергії таких кількох технологій:

- навігаційні системи та автопілотування, які мінімізують перекриття та пропуски під час обробітку ґрунту, що дозволяє заощаджувати пально-мастильні матеріали та робочий час;
- БПЛА (дрони), що використовуються для оперативного сканування полів, створення мультиспектральних карт місцевості, виявлення осередків хвороб чи шкідників на ранніх стадіях зі збереженням безпекових умов роботи працівників;

- супутниковий моніторинг, завдяки чому з'являється можливість відстежувати вегетацію посівів у динаміці на величезних площах, аналізуючи історичні дані та прогножуючи врожайність.

Крім того, цифровізація дозволяє реалізовувати концепцію диференційованого внесення ресурсів. Замість рівномірного внесення добрив чи пестицидів по всій площі поля «розумна» техніка спрямовує їх безпосередньо в ділянки з дефіцитом. Як зазначають практики [9], завдяки такій господарській діяльності досягається не лише економічний ефект (зниження витрат на насіннєвий матеріал, добрива та засоби захисту рослин) на 15–30 %, а й екологічний (зменшення хімічного навантаження на ґрунти та підземні води).

Загалом, проілюстрована на прикладах інтеграція цифрових рішень дозволяє аграріям трансформувати кількість у якість основних видів агропродукції. Завдяки високій точності управлінських рішень та мінімізації людського чинника господарства та переробні підприємства, як показує закордонна практика, досягають максимальної врожайності за найменших операційних витрат, що є особливо цікаво в умовах певної еластичності цін на ресурси.

Окрему силу у забезпеченні конкурентних переваг мають ринкові чинники, які пов'язані з організацією збуту продукції та адаптацією підприємства до умов ринкового середовища. Одним із таких чинників є диверсифікація каналів збуту. В умовах нестабільності ринку та коливань попиту підприємства прагнуть використовувати різні канали реалізації продукції, щоб зменшити ризики залежності від одного покупця або одного ринку. Диверсифікація збутової політики є стратегічним інструментом для забезпечення фінансової стійкості агровиробника. Досить продуктивно реалізація продукції може здійснюватися через розгалужену мережу таких каналів:

- посередницьку ланку, що забезпечує ефективну взаємодію з професійними трейдерами та дистриб'юторськими мережами, які спеціалізуються на великих партіях;
- пряму інтеграцію, тобто укладання довгострокових контрактів із переробними заводами (харчова, комбікормова промисловість);
- зовнішньоекономічну діяльність насамперед може передбачати самостійний вихід на міжнародні ринки для отримання валютної виручки;
- колективні та ринкові механізми, що забезпечують участь у збутових кооперативах (особливо вигідно для малих фермерів) та торгівля на оптових майданчиках.

Усталена багатоканальна модель продажу не лише мінімізує ризики цінових коливань, а й дозволяє агропідприємству гнучко адаптуватися до ринкової кон'юнктури, масштабуючи свою присутність у різних сегментах.

Розвиток логістичної інфраструктури також часто називається серед елементів забезпечення конкурентоспроможності. Як доводить сьогодення, ефективна логістика забезпечує своєчасне транспортування, зберігання та доставку продукції споживачам. Оптимальність агрологістики критично залежить від розвиненості інфраструктурної бази, зокрема потужностей для зберігання (елеваторів, зернохосвищ) та наявності власного чи орендованого автопарку. Завжди особливу роль відігравав безперервний доступ до морських та річкових терміналів, що до війни вважалися стратегічним вузлом для експортно-орієнтованих підприємств. У видозмінених умовах оптимізація логістичного ланцюжка дозволяє не лише скоротити транспортні видатки, а й суттєво нівелювати ризики псування агропродукції, гарантуючи водночас суворе дотримання графіків поставок. В умовах глобальної інтеграції агропродовольчих ринків, що посилюється, суворе дотримання міжнародних регламентів якості та безпеки

Таблиця 1. Основні чинники конкурентоспроможності аграрних підприємств

Група	Основні складові	Характеристика впливу
Економічні	Виробнича собівартість	Визначає рівень витрат на виробництво продукції. Низька собівартість дозволяє формувати конкурентні ціни та підвищувати прибутковість діяльності підприємства.
	Продуктивність праці	Характеризує ефективність використання трудових ресурсів і впливає на обсяг виробництва та економічні результати діяльності.
	Доступ до інвестицій	Забезпечує можливість модернізації технічної бази, впровадження інновацій та розширення виробництва.
Технологічні	Рівень механізації та технічного оснащення	Використання сучасної сільськогосподарської техніки сприяє підвищенню ефективності виробництва, зменшенню втрат врожаю та скороченню виробничих витрат.
	Впровадження цифрових технологій	Використання технологій точного землеробства, навігації, інформаційних приладів і систем управління сприяє оптимізації виробничих процесів.
	Інноваційні технології виробництва	Застосування нових агротехнологій, сучасних сортів культур та біотехнологій підвищує врожайність і якість продукції.
Ринкові	Диверсифікація каналів збуту	Розширення каналів реалізації продукції дозволяє зменшити ризики залежності від одного покупця або ринку.
	Логістична інфраструктура	Ефективна система транспортування, зберігання та реалізації продукції забезпечує своєчасну доставку продукції споживачам.
	Відповідність міжнародним стандартам	Дотримання стандартів якості та безпеки продукції сприяє доступу до міжнародних ринків і підвищує довіру споживачів.
Організаційні	Система управління підприємством	Ефективне управління виробничими процесами сприяє оптимальному використанню ресурсів і підвищенню результативності діяльності.
	Кваліфікація персоналу	Високий рівень професійної підготовки працівників сприяє впровадженню інновацій і підвищенню ефективності виробництва.
	Стратегічне планування розвитку	Наявність чіткої стратегії розвитку підприємства забезпечує довгострокову конкурентоспроможність та стабільність діяльності.

Джерело: складено автором на основі [1; 3; 4; 6; 8]

залишається значним параметром конкурентоспроможності, який потребує перманентного дослідження. Для агропідприємств, що орієнтовані на експансію, впровадження таких систем, як HACCP, ISO 22000 чи GlobalG.A.P., є не просто формальністю, а стратегічною необхідністю та бар'єром входу на певні ринки. Ці стандарти охоплюють весь життєвий цикл продукції, тобто регулюють процеси від екологічності вирощування до безпечності пакування. Такий підхід не лише мінімізує бар'єри для входу на преміальні зовнішні ринки, а й формує довіру серед глобальних контрагентів та кінцевих споживачів.

Щодо організаційних чинників конкурентоспроможності аграрних підприємств, то вони пов'язані з ефективністю внутрішнього управління, організацією виробничих процесів, використанням трудового потенціалу та значною мірою визначають здатність агропідприємства підтримувати високу релевантність ринковим викликам і забезпечувати безперервність поступального зростання підприємства. У межах цього підходу фундаментальним для бізнесу є забезпечення життєздатності через його систему управління, яка передбачає раціональне планування виробництва, координацію діяльності структурних підрозділів і контроль за використанням ресурсів. Ефективність управлінського контуру безпосередньо пов'язана зі зниженням собівартості, підвищенням продуктивності праці та зміцненням фінансового стану суб'єкта господарювання.

Практика провідних виробників показує, що фундаментом інноваційного розвитку агробізнесу виступає інтелектуальний капітал. Наявність кваліфікованого та адаптивного персоналу є умовою успішності впровадження новітніх технологій і модернізації виробничих циклів. Системні інвестиції в професійне навчання, що пов'язане з актуалізацією навичок, не лише підвищують якість кінцевого продукту, а й формують внутрішній потенціал для генерування інновацій. Водночас життєздатність підприємства визначається якістю стратегічного управління. Формування чіткої місії, візії, системи цілей, розробка конкурентної стратегії та проактивний аналіз зовнішніх ризиків дозволяють компаніям не лише виживати, а й ефективно маневрувати в умовах ринкової турбулентності, оптимізуючи використання основних видів ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, є всі передумови для висновку, що конкурентні умови цільових ринків реалізації продукції та інноваційний потенціал розвитку аграрних підприємств є взаємопов'язаними чинниками, що визначають ефективність функціонування аграрного сектору в сучасних економічних умовах. Інтенсивний конкурентний тиск, цінова нестабільність та дедалі вищі стандарти якості на глобальному рівні вимагають від виробників агропродукції постійної модернізації та адаптації для збереження ринкових позицій. Встановлено, що конкурентний статус підприємств агропромислового комплексу визначається досить розвинутою системою взаємообумовлених чинників. Якщо економічні та технологічні чинники створюють базис для ресурсної ефективності та модернізації виробництва, то ринкові забезпечують адаптивність до кон'юнктурних коливань. Провідна роль належить організаційним факторам, які виступають координатором усіх бізнес-процесів. Виключно комплексне врахування зазначених складових забезпечує формування стійких стратегічних конкурентних переваг суб'єктів агробізнесу.

Література

1. Ареф'єва О., Пилецька С., Лістрова М. Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35>.
2. Бурачек І., Біленчук О. Конкурентоспроможність продукції підприємств: сутність, методи оцінки та зарубіжний досвід управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/60.pdf>.
3. Волкова Н., Кононенко О., Кравченко Т. Сутність та особливості формування конкурентоспроможності та економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct68-15>.
4. Волкова Н., Мехтієв Р., Попадін Є. Ключові аспекти конкурентоспроможності та якості продукції аграрних підприємств в умовах воєнної агресії. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-10>.
5. Кваша С., Павленко О., Вакулєнко В. Конкурентоспроможність української аграрної продукції на зовнішніх ринках. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-198>.
6. Кравченко М.В., Ізболдіна О.О., Карамушка О.М. Основні принципи формування конкуренції та безпеки на підприємствах аграрного сектору. *Вчені записки Таврійського Національного університету імені І.В. Вернадського*. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-22>.
7. Міщук Є.В. Дослідження зв'язку між економічною безпекою підприємства та його конкурентоспроможністю. Актуальні проблеми сучасного менеджменту: монографія. Кривий Ріг, 2018. С. 46–72.
8. Павлова О., Павлов К., Омельчук Б., Кучерява О. Формування системи управління якістю як чинника конкурентоспроможності продукції підприємств аграрної галузі. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.193.201>.
9. Який економічний ефект від застосування органічних добрив – досвід. 2025. Агрейн. URL: <https://agrotimes.ua/agronomiya/yakij-ekonomichnij-efekt-vid-zastosuvannya-organichnih-dobryv-dosvid/>.

References

1. Aref'eva, O., Pilets'ka, S., Listrova, M. (2022). «Formation of a competitive strategy of an enterprise in the system of anti-crisis management». *Ekononika ta suspil'stvo*. Issue 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35>.
2. Burachek, I., Bilenchuk, O. (2016). «Competitiveness of enterprise products: essence, assessment methods and foreign management experience». *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*. № 14. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/60.pdf>.
3. Volkova, N., Kononenko, O., Kravchenko, T. (2022). «Essence and features of the formation of competitiveness and economic security of agricultural enterprises». *Infrastruktura rynku*. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct68-15>.
4. Volkova, N., Mekhtiev, R., Popadin, Ye. (2023). «Key aspects of competitiveness and product quality of agricultural enterprises in conditions of military aggression». *Ekononika ta suspil'stvo*. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-10>.
5. Kvasha, S., Pavlenko, O., Vakulenko, V. (2024). «Competitiveness of Ukrainian agricultural products in foreign markets». *Ekononika ta suspil'stvo*. Issue 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-198>.
6. Kravchenko, M.V., Izboldina, O.O., Karamushka, O.M. (2020). «Basic principles of competition and security formation at agricultural sector enterprises». *Vcheni zapysky Tavrijs'koho Natsional'noho universytetu imeni I.V. Vernad's'koho*. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-22>.
7. Mischuk, Ye.V. (2018). *Doslidzhennia zv'iazku mizh ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva ta joho konkurentospromozhnistiu. Aktual'ni problemy suchasnoho menedzhmentu*. [Research on the relationship between the economic security of an enterprise and its competitiveness. Current problems of modern management]. Kryvyj Rih. Ukraine.
8. Pavlova, O., Pavlov, K., Omel'chuk, B., Kucheriava, O. (2022). «Formation of a quality management system as a factor of competitiveness of products of agricultural enterprises». *Innovation and Sustainability*. № 4. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.193.201>.
9. Yakij ekonomichnij efekt vid zastosuvannya orhanichnykh dobryv – dosvid. (2025). [What is the economic effect of the use of organic fertilizers - experience]. Ahrejn. Available at: <https://agrotimes.ua/agronomiya/yakij-ekonomichnij-efekt-vid-zastosuvannya-organichnih-dobryv-dosvid/>.

Стаття надійшла до редакції / Received 19.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 01.02.2026

Опубліковано / Published 25.02.2026